

Anbefalinger til den kommende Havnaturfond

Green Power Denmark, Danmarks Naturfredningsforening & Tænketanken Hav. December 2023

Dette dokument er udarbejdet gennem et samarbejde mellem Green Power Denmark, Tænketanken Hav og Danmarks Naturfredningsforening. Formålet er at give en række anbefalinger til etablering og drift af den kommende Havnaturfond. Anbefalingerne tager udgangspunkt i vores [Fem krav til en Havnaturfond fra maj 2023](#). Dokumentet indeholder følgende elementer:

1. Umiddelbare tiltag: Disse anbefalinger fokuserer på handlinger, der kan og bør iværksættes hurtigt for at opnå øjeblikkelige fremskridt:

- a. Igangsættelse af arbejdet med data (samling, indsamling og opbevaring).
- b. Udarbejdelse af Kommissorium.

2. Anbefalinger til kommissoriet: Dette afsnit fokuserer på de langsigtede strukturelle, finansielle og forvaltningsmæssige aspekter, der bør tages i betragtning for Havnaturfondens fremtidige arbejde, herunder sikring af en varig Havnaturfond.

Umiddelbare tiltag

Følgende beskriver to centrale initiativer, der bør prioriteres højt og iværksættes hurtigst muligt for at sikre Havnaturfondens hurtige virke:

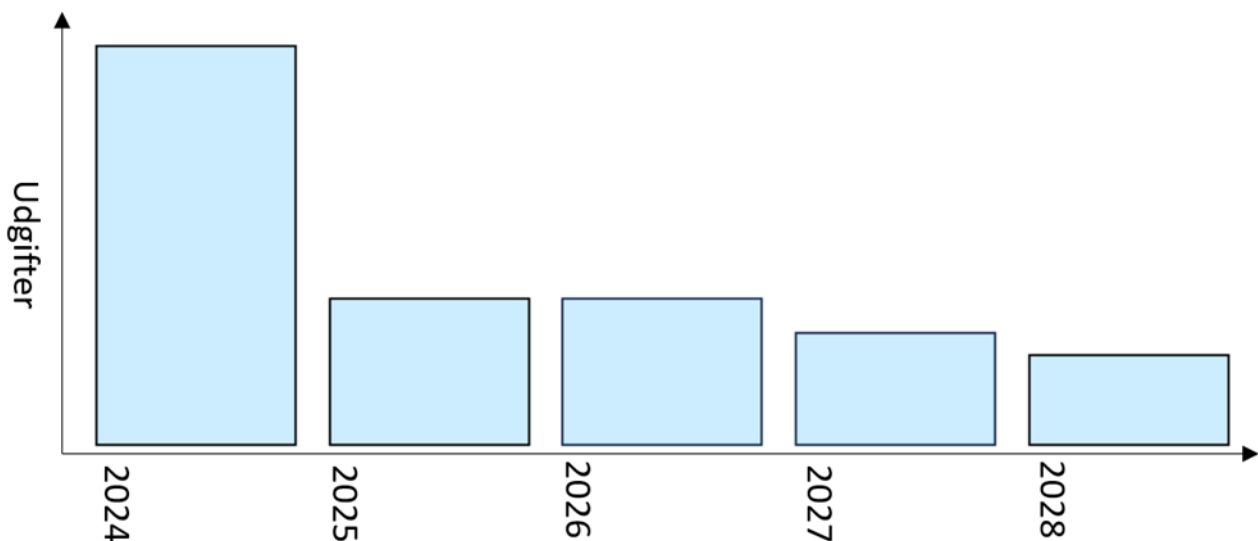
Igangsættelse af arbejdet med data (samling, -indsamling og -opbevaring)

Det er essentielt hurtigst muligt at påbegynde arbejdet med at få bedre styr på havdata. Dette består af flere elementer. Havnaturfonden bør bidrage med samling og koordinering af data ift. VEs påvirkning på havmiljøet og ift. marin naturgenopretning, som i dag ikke er samlet og derfor ofte går tabt efter en årrække. Eksisterende data skal derfor samles og kvalitetssikres. Der bør etableres database(r) og en koordinerende dataplatform. Datastrukturen skal undersøges nærmere med tekniske eksperter på området, men samlet set, skal databasen og dataplatformen fungere som arkiv og bidrage til den overordnede strategiske havplanlægning. Datastrukturen kan med fordel inspireres af Danmarks Miljøportal.

Som del af arbejdet, bør ny data indsamles og der bør etableres en ramme for indsamling af disse data, med et fremtidssikret og internationalt perspektiv for øje.

Det anbefales, at dette arbejde starter hurtigst muligt, da det vil muliggøre indsamling af tidssensitiv baseline data, som er kritisk for evalueringen af VE-udbygningens effekt på havmiljøet, samt for evalueringen af naturgenopretningsprojekterne. Samlet set vil denne indsats positivt påvirke omkostningseffektiviteten i udbygningen af VE og i marin naturgenopretning, samt lette og smidiggøre udviklernes arbejde med at lave miljøundersøgelser mv.

Det er at foretrække, at midlerne til etableringen af databaserne og dataplatformen skal findes udover de 500 millioner kroner, der allerede er afsat til Havnaturfonden, men i tilfælde af, at det ikke kan lade sig gøre, anbefaler vi, at der afsættes omkring 80-100 millioner kroner af de allerede afsatte midler til Havnaturfonden. Denne beløbsramme kan sikre etablering og drift det første år samtidig med, at det opretholder politisk momentum og opbakning til fondens arbejde. Det forventes, at omkostningerne til databaserne og dataplatformen daler løbende og i kraft af automatisering og AI kan driftsomkostningerne falde yderligere tættere på 2030. Se nedenstående illustration.

Udarbejdelse af Kommissorium

Vi indstiller, at det nuværende arbejde med Havnaturfonden snarest muligt udvides til udarbejdelsen af et kommissorium, som kan arbejde med at gøre Havnaturfonden permanent sideløbende med, at arbejdet med forskning i sameksistens og marin naturgenopretning og databaser/dataplatform initieres. Kommissoriet for Havnaturfonden skal senest ved udgangen af 2024 resultere i et konkret forslag, der kan forelægges for Folketinget.

På de følgende sider udfoldes anbefalinger til kommissoriet.

Anbefalinger til kommissoriet

Dette afsnit fokuserer på de langsigtede strukturelle, finansielle og forvaltningsmæssige aspekter, der bør afdækkes i Kommissoriet for at sikre Havnaturfondens fremtidige arbejde.

Formål

Vi anbefaler, at Havnaturfonden etableres med det overordnede formål at bidrage til beskyttelsen af arter og genoprettelse af robuste økosystemer i havet ved at gennemføre omkostningseffektive naturgenopretningsprojekter, samt evidensbaseret forskning om sameksistens mellem havvindsudbygningen og havets natur. Fonden skal fremme en bæredygtig udvikling og forvaltning af Danmarks havnatur i overensstemmelse med nationale og europæiske mål, såvel som mål under FN's globale biodiversitetsramme. Samtidig skal fondens arbejde bidrage til at gøre Danmark til et foregangsland for forskning i sameksistens mellem havvind og natur.

Med reference til den politiske aftale om fondens etablering og finansiering, anbefaler vi, at fondens formål konkretiseres i følgende hovedpunkter:

1. **Konkrete naturgenopretningsprojekter:** Fonden bør have ansvar for at anbefale havområder, der skal genoprettes gennem aktiv naturgenopretning, sikre realisering af disse naturgenopretningsindsatser og sikre beskyttelse af de genoprettede områder.
2. **Forskning i sameksistens:** Fonden bør finansiere forskningsprojekter, der har til formål at forstå og fremme sameksistensen mellem menneskelige aktiviteter, som vedvarende energiproduktion, og den naturlige havnatur.
3. **Indsamling og opbevaring af data:** Havnaturfonden bør sikre en systematisk indsamling, opbevaring og offentliggørelse af data om havnaturen for at sikre en evidens- og økosystembaseret tilgang til forvaltningen af havnaturen.
4. **Tværnationalt samarbejde og videndeling:** Fonden bør arbejde for et tæt samarbejde med nabolande og internationale institutioner for at bidrage til en harmoniseret og effektiv indsats for beskyttelse og genopretning af den marine natur.
5. **Åbenhed og transparens:** Alle data og resultater fra fondens arbejde bør være offentligt tilgængelige for at skabe en solid vidensbase, der kan informere fremtidige beslutninger og indsatser i forhold til havmiljøet.
6. **Synergier:** I fondens arbejde med både udvælgelse og planlægning af naturgenopretningsprojekter samt tilvejebringelse af ny viden bør synergieffekter vægtes højt. Dette kan være i relation til reduktion af kvælstofudledning fra land eller forøgelse af CO₂-binding i marine økosystemer. Dog må disse hensyn ikke overskygge fondens kerneformål, nemlig forskning i sameksistens og genopretning af robuste økosystemer i havet.

Struktur, organisering og governance

Vi anbefaler, at følgende præmisser bør udgøre grundlaget for fondens struktur, organisering og governance:

1. **Permanent og uafhængig:** Fonden skal være permanent og politisk uafhængig for at sikre kontinuitet og autonomi i arbejdet med at beskytte og genoprette Danmarks havnatur.
2. **Vedttaget ved lov:** Fonden skal vedtages ved lov for at sikre dens formelle status og beskytte dens mandat og finansiering.
3. **Nonprofit:** Som en nonprofit organisation skal fondens overskud udelukkende anvendes til at fremme fondens formål og ikke udbetales som profit til ejere eller aktionærer.
4. **Selvstændig bestyrelse:** Fonden skal have en selvstændig bestyrelse sammensat af personer med relevante tværfaglige kompetencer, eksperter inden for relevante fagområder, samt repræsentanter for sameksistens mellem VE og natur. Bestyrelsens opgave er at sikre fondens strategiske retning og overvåge dens drift.
5. **Rådgivning via udvalg:** For at understøtte den selvstændige bestyrelse i at opnå sit formål, anbefales det, at der nedsættes et rådgivende udvalg, som kan bistå fondens ledelse med indsigt og faglig viden, der kan kvalificere fondens arbejde. Udvalget bør, som ved den Danske naturfond, være bredt sammensat og medlemmerne kan med fordel udpeges af landsdækkende foreninger og interesse- og erhvervsorganisationer, som varetager interesser angående vedvarende energi, natur, miljø og samt universiteter.

Vi anbefaler desuden, at fonden rådfører sig og koordinerer dens indsatser med andre fonde og initiativer på havet med fokus på naturgenopretning og sameksistens, såsom aktiviteter under Center for Marin Naturgenopretning og Center for Green Transition and Marine Ecology ved Aarhus Universitet.

Samspil med eksisterende love og fonde:

Vi anbefaler, at Havnaturfonden i videst muligt omfang samtænkes med den Danske Naturfond, eller etableres som en selvstændig fond med den Danske Naturfond som forbillede.

En sammentænkning af de to fonde vil som minimum have tre følgende fordele:

1. **Mulighed for hurtigere etablering:** En integration af Havnaturfonden i Lov om den Danske Naturfond vil kunne bidrage til en hurtig etablering, hvilket sikrer tempo for igangsættelse af fondens stærkt nødvendige aktiviteter.
2. **Synergier og helhedsorienteret naturgenopretning i Danmark:** Succesen af naturgenopretning i kystnære farvande afhænger i høj grad af presfaktorer, der stammer fra aktiviteter på land, ligesom succesen i de mere åbne farvande afhænger af beskyttelse mod flere presfaktorer, fx fiskeri. Naturgenopretning i kystnære havområder bør således tage udgangspunkt i helhedsorienterede naturgenopretningsplaner, der omfatter både

land, kyst og vand. I de mere åbne farvande bør passiv genopretning tænkes sammen med aktiv genopretning.

3. **Højere omkostningseffektivitet:** En samtænkning af Havnaturfondens aktiviteter og den Danske Naturfonds aktiviteter vil også være det mest omkostningseffektive.

Vælger man at integrere Havnaturfonden som del af Den Danske Naturfond, vil en skarp afgrænsning af Havnaturfondens midler og dens beslutningsret være nødvendig. Eventuelt kan Havnaturfonden etableres som en selvstændig juridisk konstellation under Den Danske Naturfond for at sikre dette. Følgende risici skal som minimum håndteres i en integration:

1. **Risiko for ressourcekonflikter:** Ved at integrere de to fonde kan der opstå situationer, hvor ressourcerne fra den ene fond ønskes anvendt til formålene for den anden fond. Dette kan skabe konflikter og dilemmaer i beslutningstagningen, især hvis begge fondes aktiviteter kræver økonomisk støtte samtidig.
2. **Tab af fokus på specifikke formål:** Havnaturfonden har et særligt fokus på havrelaterede aktiviteter. Ved en integration er der risiko for, at dette specifikke fokus kan blive udvandet, når det skal balanceres med de bredere formål og aktiviteter i Den Danske Naturfond.
3. **Kompleksitet i administration og styring:** Ved at kombinere to fonde med forskellige formål og målsætninger kan det føre til øget administrativ kompleksitet. Dette kan gøre det vanskeligere at træffe klare beslutninger og sikre, at begge fondes formål bliver opfyldt effektivt.

Finansiering

De tre organisationer anbefaler en finansieringsstruktur, der sikrer Havnaturfondens evne til at lave langsigtet planlægning og iværksætte effektive naturgenopretningsprojekter og forskning i sameksistens på Danmarks havområder over tid. Dette omfatter bidrag fra staten, private fonde, havvindsudviklere og andre private aktører.

Givet at disse projekter ofte er både tids- og ressourcekrævende, er en stabil, langsigtet og forudsigelig finansiering ikke blot en fordel, men en nødvendighed for fondens succes.

Den anbefalede finansieringsstruktur består af:

1. **Statslig finansiering:** For at sikre en stabil grundfinansiering anbefales det, at der efter 2030 fortsat afsættes statslige midler. Disse midler skal som minimum svare til de allerede afsatte 500 mio. kr. frem til 2030. Det skaber stabilitet og vished om økonomisk stabilitet, hvilket dermed kan sikre langsigtede projekter og forskning.
2. **Finansiering fra private fonde og EU:** På samme måde som med den danske naturfond, skal private fonde samt EU-programmer (såsom LIFE programmet og INTERREG) have mulighed for at bidrage til og kunne samtænkes med Havnaturfondens indsatser.

- 3. Finansiering fra havvindsudviklere:** En fast andel af de fremtidige koncessionsbetalinger fra de 9 GW statslige udbud og den fremtidige markedsdrevne udbygning bør øremærkes til Havnaturfonden. Det er vigtigt at sikre en ensartet tilgang til finansiering på tværs af markedsdrevne og statslige havvindsprojekter for at skabe lige konkurrencevilkår.
- 4. Finansiering fra andre aktører:** Andre aktører, der har en påvirkning på havmiljøet skal også bidrage til fondens finansiering baseret på princippet om, at "forureneren betaler". Der skal tages højde for den specifikke miljøpåvirkning, som hver enkelt aktivitet har, og finansieringsmodellerne/fordelingsnøglen bør differentieres i overensstemmelse hermed.

Derudover anbefaler vi at følgende mere generelle overvejelser omkring finansiering afspejles i modellen:

1. Arbejdet med at lave en finansieringsplan for Havnaturfonden bør påbegyndes allerede nu, og parallelt med at fondens øvrige rammer udformes. Det anbefales, at den endelige finansieringsplan er afsluttet inden sommeren 2024, hvor Havnaturfonden endeligt etableres ved lov.
2. Indbetalingen til Havnaturfonden bør ikke ske på bekostning af minimumskrav om naturhensyn ved kommercielle aktiviteter på havet.
3. Fondens behov og de omgivende samfundsforhold vil ændre sig over tid, hvorfor der bør indføres en regelmæssig evaluering og eventuel tilpasning af finansieringsmodellerne.